

Geliş Tarihi (Received): 06.03.2019
Kabul Tarihi (Accepted): 20.10.2019
SPORMETRE, 2019,17(4),91-104
DOI: 10.33689/spormetre.536451

SPORCULARDA AHLAKTAN UZAKLAŞMANIN GÜDÜSEL İKLİM VE SPORCULARIN ÖNEM VERDİKLERİ ÖZELLİKLER İLE İLİŞKİSİ*

İhsan SARI¹, Gamze DERYAHANOĞLU²

¹Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya

²Hitit Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Çorum

Öz: Bu araştırmanın amacı, sporcuların ahlaktan uzaklaşmaları ile algıladıkları güdüsel iklim arasındaki ilişkiyi belirlemek ve sporcuların ahlaktan uzaklaşmalarının önem verdikleri özelliklere göre (kazanma, kişisel gelişim ve eğlence) farklılık gösterip göstermediğinin ortaya koymaktır. Üç yüz otuz beş sporcu gönüllü olarak “Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği” ve “Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği” kısa formunu doldurmuşlardır. Elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistikler; Pearson korelasyon analizi, çoklu regresyon analizi (enter metodu) ve tek yönlü ANOVA kullanılarak SPSS 17.0 programı ile analiz edilmiştir. Korelasyon analizi sonucuna göre ahlaktan uzaklaşmanın algılanan ustalık iklimi ($r = -.11$) ve performans iklimi ($r = .37$) ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucuna göre, performans iklimi ($\beta = .223$, $p < .001$) ahlaktan uzaklaşmanın anlamlı bir belirleyicisidir [$R^2 = .06$, $F(2,332) = 10.875$, $p < .001$]. Son olarak sporcuların önem verdikleri özelliklere göre ahlaktan uzaklaşma puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [$F(2,332) = 7.200$, $p < .001$]. Kazanmayı en önem verdiği özellik olarak belirten sporcuların ahlaktan uzaklaşma puanlarının, en önem verdiği özelliğin kişisel gelişim ve eğlenme olan sporculara göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak performans ve ustalık ikliminin ahlaktan uzaklaşma ile anlamlı derecede ilişkili olduğu belirlenirken, yalnızca performans ikliminin ahlaktan uzaklaşmaya anlamlı katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca sporcuların ahlaktan uzaklaşmalarının en çok önem verdikleri özelliklere göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Sporda ahlaktan uzaklaşma, ustalık iklimi, performans iklimi, hedef.

THE RELATIONSHIP OF ATHLETES’ MORAL DISENGAGEMENT TO PERCEIVED MOTIVATIONAL CLIMATE AND VALUED GOALS

The aim of this research was to investigate the relationship between athletes’ moral disengagement and their perception of motivational climate and to reveal whether athletes’ moral disengagement differ according to their most valued goals in sport (winning, personal development and having fun). For this purpose three hundred and thirty-five athletes voluntarily completed Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire and Moral Disengagement in Sport Scale (Short). The data was analysed by SPSS version 17 using descriptive statistics, Pearson’s correlation analysis, multiple regression analysis with enter method and one-way ANOVA. Correlation analysis showed that moral disengagement was significantly correlated with athletes’ perception of mastery ($r = -.11$) and performance climates ($r = .37$). Multiple regression analysis revealed that performance climate ($\beta = .223$, $p < .001$) was a significant predictor of moral disengagement, $R^2 = .06$, $F(2,332) = 10.875$, $p < .001$. Lastly, it was found that there was a significant difference in moral disengagement of athletes with regard to their valued goals, $F(2,332) = 7.200$, $p < .001$. Athletes who indicated winning as their most valued goal had significantly higher moral disengagement scores compared to the athletes whose most valued goals were personal development and having fun. To summarize, while ego and mastery climates significantly correlated with moral disengagement, only performance climate contributed to it. Also, it was found that athletes’ moral disengagement significantly differed according to their valued goals.

Keywords: Moral disengagement in sport, mastery climate, performance climate, goal.

*Bu araştırma 10-14 Temmuz 2017 tarihlerinde İspanya’nın Sevilla şehrinde düzenlenen 14. Dünya Spor Psikolojisi Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Sporcuların davranışlarını etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Spor psikolojisi alan yazını incelendiğinde aile (Çağlar, Aşçı ve Uygurtaş, 2017), akran grubu (McLare, Newland, Eys, ve Newton 2017), takımdaki diğer destek ekibi (Ntoumanis ve ark., 2018) ve antrenörlerin (Appleton ve Duda., 2016) sporcuları etkileyen önemli unsurlardan olduğu ifade edilmektedir. Günümüzdeki spor ortamı değerlendirildiğinde başarı için yoğun antrenmanların yapıldığı ve sportif performansın en üst düzeye çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu antrenmanlar boyunca, öncesinde ve sonrasında sporcuların en çok etkileşim kurduğu kişilerin başında antrenörler gelmektedir. Bu nedenle sporcuların davranışlarını etkileyen sosyal unsurlardan birisi olarak antrenörler çok önemli bir etkidir ve incelenmesi gerekmektedir (Bartholomew, Ntoumanis ve Thøgersen-Ntoumani, 2009; Smith ve ark., 2010). Antrenör sporcuların davranışlarına yön verebilecek bir konumdadır. Antrenörün sporcuları ile iletişime geçme şekli, takımdaki benimsediği liderlik stili ve antrenörlük sorumluluklarını yerine getirirken kullandığı yöntemler sporcuların davranış şekillerini etkileyebilir. Antrenörlerin sporcular üzerindeki etkisi birçok konu başlığı altında incelenmiştir. Bunlardan birisi Başarı Hedefi Kuramı'nda açıklanan antrenörlerin takımda oluşturdukları güdüsel iklimdir.

Nicholls (1984) tarafından geliştirilen Başarı Hedefi Kuramı bireylerin davranışlarını açıklamak için geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kurama göre sporcular onları çevreleyen güdüsel iklimden etkilenirler (Nicholls, 1984). Güdüsel iklim; sporcuların hedefleri, algıladıkları becerileri ve sporcuların spora katılımı gibi sporcuların psikolojik ve davranışsal tepkilerini etkileyen çevresel durumu ifade etmektedir (Xiang ve Cuningham, 2005). Bu kurama göre ustalık ve performans iklimi olarak adlandırılan iki tür güdüsel iklim bulunmaktadır. Ustalık ikliminde; sporcular yeni beceriler öğrenmeye, sahip olunan becerileri geliştirmeye ve bu becerilerde ustalaşmaya, yaptıkları hataları düzeltmeye ve her zaman daha çok çabalamaya teşvik edilir. Performans ikliminde ise antrenör sporcusunun beceri gelişiminden çok birinci olma ve yıldız oyuncu olmayı vurgularken sosyal karşılaştırma ve rekabet ortamını ön plana çıkartarak diğerlerinden üstün olmanın altını çizer (Ames, 1992; Ntoumanis ve Biddle, 1999; Newton ve Duda, 1999).

Alan yazın incelendiğinde performans ikliminin sporcular üzerinde olumsuz sonuçları olduğu görülmektedir. Örneğin, sporcuların algıladıkları performans ikliminin sporcularda ahlaki ve sportmen davranış (Gutierrez ve Ruiz 2009; Miller, Roberts ve Ommundsen, 2005), zihinsel dayanıklılık (Nicholls, Morley ve Perry, 2016), sporcu tatmini (Bekiari ve Sympas, 2015) ve görev birlikteliği (Boyd ve ark., 2014) gibi sporcular için olumlu olan unsurları olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Öte yandan performans ikliminin anti sosyal davranışlar (Boardley ve Kavussanu, 2009), özerk olmayan güdülenme türü olarak kontrollü güdülenme (Ruiz, Haapanen, Tolvanen, Robazza ve Duda, 2017), kaygı (O'Rourke, Smith, Smoll ve Cumming, 2014) ve tükenmişlik (Vitali, Bortoli, Bertinato, Robazza ve Schena, 2015) gibi olumsuz unsurları daha çok arttırabileceği ifade edilmektedir. Spor alanında gerçekleştirilen araştırmalar, ustalık ikliminin performans iklimine göre sporcular için daha olumlu sonuçları olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin sporcuların algıladıkları yüksek ustalık ikliminin sportmen davranışlar (Gutierrez ve Ruiz 2009), sosyal çevreye saygı (Stornes ve Ommundsen 2004), yapılan spora saygı (Gano-Overway, Guivernau, Magyar, Waldron ve Ewing, 2005), sporcu bağlılığı (Curran, Hill, Hall ve Jowett, 2015), eğlence (Jaakkola, Wang, Soini ve Liukkonen, 2015), özerk güdülenme (Ruiz ve ark., 2017), optimal performans duygu durumu (Çağlar ve ark., 2017; Kelecek, Aşçı ve Altıntaş, 2010) ve prososyal davranışlar (Broadley ve Kavussanu, 2009) gibi olumlu unsurları desteklediği belirtilmektedir. Bunun aksine ustalık ikliminin sporcular tarafından düşük olarak algılanmasının, sporcuların sporu daha sert bir

şekilde yapmasına yol açabileceği (Boixados, Cruz, Torregrosa ve Valiente, 2004) ve doping kullanımını artırabileceği (Allen, Taylor, Dimeo, Dixon ve Robinson, 2015) ifade edilmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda, güncel araştırmalara göre performans ikliminin daha olumsuz sonuçları olabileceği ustalık ikliminin ise sporcular için daha faydalı olabileceği sonucuna varılabilir.

Bu araştırma kapsamında antrenör kaynaklı güdusel iklim ile ilişkisini inceleyeceğimiz kavram, ahlaktan uzaklaşmadır. Bandura'nın öne sürdüğü (1986, 1991) Sosyal Bilişsel Kuram Ahlaktan davranışların düzenlenmesinden bahsetmektedir. Bireyler, toplum içindeki bireyleri gözlemleme, onların davranışlarını onaylama ya da onaylamama gibi etkileşimleri sonucunda birçok ahlaki standart geliştirirler. Kendisi tarafından geliştirilen bu standartlara aykırı davranan kişi kendisini kötü hissederken, bu standartlara uyumlu davrandığında kişi kendisini daha iyi hisseder. Bu nedenle bireyler kendilerini daha iyi hissettiren davranışları yaparken, kendilerini daha kötü hissettirecek davranışlardan kaçınırlar (Bandura, 1991). Bu düşünceler bireylerin kendi ahlaki standartlarına bağlı kalmalarını sağlamaktadır. Fakat bireyler kendilerinin geliştirdiği bu ahlaki standartlara bağlı kalmayıp, ahlaktan uzaklaşma gösterebilirler. “Ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları” olarak isimlendirilen sekiz psikososyal manevranın, seçilerek kullanılması bireylerin olumsuz etkiler yaşamadan ahlaki standartlara aykırı davranmasına dayanak oluşturmakta ve böylece kişiler gelecekte yapacakları olumsuz davranışlarla ilgili üzerlerindeki baskıyı azaltmaktadır (Gürpınar, 2015). Ahlaktan uzaklaşma içerisinde ifade edilen bu sekiz bilişsel mekanizmada bireyler zihinlerindeki olumsuz davranışı ve bu davranışın sonuçlarını değiştirir, bu davranışın başkasına vereceği zararı minimize eder, davranışın zararlı sonuçlarını görmezden gelir veya saptırır. Bununla birlikte olumsuz davranışından etkilenen kişiyi şahsiyetsizleştirip onu suçlayabilir (Bandura, 1991). Ahlaktan uzaklaşma içerisinde açıklanan sekiz mekanizmayı kullanan birey kendisinin oluşturduğu ahlaki standartlardan uzaklaşır (Kavussanu, 2016). Bandura tarafından ortaya atılan ahlaktan uzaklaşma ile ilgili ölçme araçlarının spor alanında da geliştirilmesi ile birlikte bu konu sporcular üzerinde de araştırılmaya başlanmıştır (Boardley ve Kavussanu, 2007).

Ahlaktan uzaklaşmayla birlikte, bireylerde birçok olumsuz durum ortaya çıkabilir. Yapılan araştırmalar ahlaktan uzaklaşmanın doping maddeleri kullanım niyeti (Lucidi, Grano, Leone, Lombardo ve Pesce, 2004), dopinge karşı olumlu tutum (Hodge ve ark., 2013), sporda kuralları ihlal etme (Tsai ve ark., 2014), rakibe ve takım arkadaşlarına antisosyal davranışlar gösterme (Hodge ve Gucciardi, 2015; Jones, Woodman, Barlow ve Roberts, 2017) ve saldırganlık (Albouza ve ark., 2017) gibi birçok unsuru etkileyebileceğini göstermektedir. Bu nedenle sporcuları etkileyebilecek önemli bir unsur olan ahlaktan uzaklaşmanın incelenmesi ve ahlaktan uzaklaşmanın öncülleri üzerine araştırmalar yapılması gerektiği söylenebilir.

Ahlaktan uzaklaşma konusu ile ilgili alan yazın incelendiğinde, bu araştırmaların Fransa (Corrion, Long, Smith ve d'Arripe-Longueville, 2009), İtalya (Passini, 2012), İngiltere (Boardley ve Kavussanu, 2010), Amerika (Shields, Funk ve Bredemeier, 2015), Birleşik Krallık (Jones ve ark., 2017), Avustralya (Jones ve ark., 2017), Yeni Zelanda (Hodge, Hargreaves, Gerrard ve Lonsdale, 2013) ve Litvanya (Šukys ve Jansonienė, 2012) gibi ülkelerde yapıldığı görülmektedir. Her ne kadar Türkiye'deki sporcu örnekleme ahlaki karar alma (Gürpınar, 2014), sportmenlik yönelimi (Gürpınar ve Kurşun, 2013) ve prososyal davranışlar (Sezen-Balçıkkanlı ve Yıldırım, 2018) gibi benzer konularda yapılmış güncel çalışmalar bulunsa da ahlaktan uzaklaşma konusunda sınırlı sayıda araştırma bulunduğu görülmektedir. Gürpınar'ın (2015) Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamıştır. Aynı ölçeğin daha öncesinde Çalışkan (2013a) tarafından da Türkçe'ye uyarlandığı ve başka bir araştırmada da sporcu örnekleme kullanıldığı görülmektedir

(Çalışkan, 2013b). Ayrıca, amatör lig futbolcularında sporda ahlaktan uzaklaşma, güdüsel iklim ve karar vermenin birlikte ele alındığı (Türksoy-Işım, Güvendi ve Toros, 2019) ve antrenörün etik dışı davranışlarının sporcuların ahlaktan uzaklaşmaları ile ilişkisinin incelendiği araştırmalar da bulunmaktadır (Güvendi ve Türksoy-Işım (2019), Yukarıda ifade edilen araştırmalar dışında yazarların bilgisi dahilinde Türkiye’deki sporcular ile ahlaktan uzaklaşma konusunda yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, antrenörden algılanan güdüsel iklimin sporcuların ahlaktan uzaklaşması ile ilişkisini incelemek ve sporcuların önem verdiği özelliklere göre ahlaktan uzaklaşmalarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bununla birlikte bu araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1. Sporcuların en çok önem verdikleri özelliğe göre ahlaktan uzaklaşma puanları anlamlı olarak farklılık göstermektedir.

H2. Antrenörden algılanan performans iklimi ile sporcuların ahlaktan uzaklaşmaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H3. Antrenörden algılanan ustalık iklimi ile sporcuların ahlaktan uzaklaşmaları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H4. Antrenörden algılanan performans iklimi sporcuların ahlaktan uzaklaşmasını anlamlı olarak açıklamaktadır.

H5. Antrenörden algılanan ustalık iklimi sporcuların ahlaktan uzaklaşmasını anlamlı olarak açıklamaktadır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya 233 erkek ($X_{Yaş}:19.99\pm5.31;X_{deneyim}:8.25\pm5.08$) ve 105 kadın ($X_{Yaş}:17.63\pm4.47;X_{deneyim}:5.35\pm4.41$) olmak üzere toplam 335 kişi ($X_{Yaş}:19.25\pm5.17;X_{deneyim}:7.34\pm5.06$) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada kullanılan güdüsel iklim ölçeği takım sporcularına yönelik geliştirildiği için katılımcılar; basketbol, futbol, hentbol ve voleybol sporlarından belirlenmiştir. 325 (%97) kişi milli takımda oynamadığını belirtirken, 10 (%3) sporcu daha önce milli takımda yer aldığını ifade etmiştir. Eğitim durumları incelendiğinde 1 kişi (%0.3) ilkökul, 75 kişi (%22.4) ortaokul, 111 kişi (%33.1) lise, 142 kişi (%42.4) lisans ve 6 kişi (%1.8) lisansüstü düzeyde eğitim aldığını ifade etmiştir. “Yaptığınız sporda en çok neye önem verirsiniz?” sorusuna ise 110 kişi (%32.8) kazanmak, 153 (%45.7) kişi gelişmek ve 72 kişi (%21.5) ise eğlenmek - zevk almak olarak cevap vermişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu bölümdeki sorular; yaş, cinsiyet, spor deneyim süresi, spor branşı, eğitim durumu gibi sorulardır. Ayrıca katılımcıların yaptığınız sporda en çok önem verdikleri şey sorularak kazanmak, gelişmek ve eğlenmek-zevk almak seçeneklerinden birisini seçmeleri istenmiştir.

Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire- PMCSQ): Bu ölçek; Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması ise Toros (2001) tarafından yapılmıştır. Ölçekte

performans iklimi (Örnek madde: Bu takımında oyuncular, hata yapmaktan korkarlar) ve ustalık iklimi (Örnek madde: Bu takımında oyuncular eksik yönleri üzerine çalışmak için teşvik edilirler) olmak üzere iki alt boyut bulunmaktadır. Ölçek 9’u performans, 12’si ustalık iklimi olmak üzere toplam 21 maddeden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli Likert değerlendirme sistemine göre değerlendirirler (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum).

Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Kısa Formu (Moral Disengagement in Sport Scale-Short- MDSS-S): Bu ölçek Boardley ve Kavussanu (2008) tarafından geliştirilmiş Türk sporcular için uyarlamasını ise Gürpınar (2015) yapmıştır. Bu ölçek sporcuların ahlaktan uzaklaşma durumlarını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler 7’li değerlendirme sistemine göre değerlendirilir (1=Hiç katılmıyorum, 7=Tamamen katılıyorum). Ölçek toplam 8 maddelik tek faktörden oluşmaktadır (Örnek madde: Kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır). Ölçek, sporda ahlaktan uzaklaşma tutumlarını ölçmeye yöneliktir ve tüm ifadeler olumsuz olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle elde edilen yüksek puanlar, sporcuların daha çok ahlaktan uzaklaştıkları anlamına gelmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği basıklık ve çarpıklık değerleri ile incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ve +1 arasında olması durumunda verilerin normal dağıldığı ve parametrik testlerin yapılabileceği belirtilmiştir (Savaş ve Can, 2011; Huck, 2012 akt. Örün, Orhan, Dönmez ve Kurt, 2015). Bu çalışmada elde edilen veri seti incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ve +1 değerleri arasında olduğu ve normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada yapılacak analizlerde parametrik testler uygulanmıştır. Veriler SPSS 17 programı ile analiz edilmiş ve anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler, Pearson korelasyon analizi, ANOVA analizi ve çoklu regresyon analizi (enter metodu) kullanılmıştır. AOVA analizinde anlamlı farkın nereden kaynaklandığını belirlemek amacı ile Tukey post-hoc analizi kullanılmıştır.

Analizlerden önce regresyon analizi için örneklem sayısının yeterliği incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2007) $N > 50 + 8m$ (m =bağımsız değişken sayısını belirtmektedir) formülü ile örneklem sayısının hesaplanabileceğini belirtmiştir. Bu formüle göre hesaplamaya yapıldığında bu çalışmadaki örneklem sayısı yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, regresyon analizinde bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı da test edilmiştir. Regresyon analizinde bağımsız değişkenler arasında güçlü ilişkilerin olması durumu bağlantı (collinearity) veya çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) olarak isimlendirilmekte ve böyle bir durum regresyon analizinde istenmemektedir. Bu durum iki bağımsız değişken arasındaki korelasyon katsayısının .90’dan büyük olduğu durumda ortaya çıkmaktadır (Pallant, 2007; Tabachnick ve Fidell, 1996). Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayısının .158 olduğu belirlenmiştir bu nedenle çoklu bağlantı sorununun olmadığı sonucuna varılmıştır. Çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı ayrıca Varyans şişme faktörü (variance inflation factor, VIF) ve tolerans değerleri ile de tespit edilebilmektedir. Tolerans değeri .10’dan büyük ise ve VIF değeri 10’dan küçük ise çoklu bağlantı olmadığına göstergesidir (Pallant, 2007). Tablo 2’deki tolerans ve VIF değerleri de çoklu bağlantı olmadığını göstermektedir.

Veride bulunan aykırı değerlerde regresyon analizinden önce kontrol edilmiştir. Pallant (2007) standart z katsayıları -3 ile +3 aralığında olmayan değerlerin aykırı değer olduğunu

belirtmiştir. Bu araştırmada elde edilen veri setinde bir adet değer bu referans değerler arasında olmadığı belirlenerek analizler öncesinde veri setinden çıkarılmıştır. Böylece veride aykırı değer olmaması sağlanmıştır. Örneklem grubunda ifade edilen katılımcı sayısı bu veri çıkarıldıktan sonra analize alınan toplam katılımcı sayısını belirtmektedir.

BULGULAR

Tablo 1. GÜDÜSEL İKLİM VE AHLAKTAN UZAKLAŞMAYA YÖNELİK TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Değişkenler	N	Min	Max.	Ortalama	Ss	Basıklık	Çarpıklık
Uсталık İklimi	335	1.67	5.00	3.8730	.62177	0.59	0.67
Performans İklimi	335	1.17	4.67	3.1527	.66402	0.27	-0.31
Ahlaktan Uzaklaşma	335	1.00	6.00	3.4291	1.03554	-0.48	-0.02

Ortalama puanlar değerlendirildiğinde sporcuların algıladıkları ortalama ikliminin performans ikliminden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ahlaktan uzaklaşma puanının ise orta bir değerde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. GÜDÜSEL İKLİM VE AHLAKTAN UZAKLAŞMA PUANININ SPORCULARIN SPORDA EN ÇOK ÖNEM VERDİKLERİ ÖZELLİĞE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

		N	Ort.	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Uсталık İklimi	1- Kazanmak	110	3.80	0.59	1.156	0.31	
	2- Gelişmek	153	3.90	0.62			
	3- Eğlenmek-Zevk Almak	72	3.92	0.68			
Performans İklimi	1- Kazanmak	110	3.16	0.64	3.932	0.02	2-3
	2- Gelişmek	153	3.23	0.63			
	3- Eğlenmek-Zevk Almak	72	2.97	0.74			
Ahlaktan Uzaklaşma	1- Kazanmak	110	3.71	0.99	6.782	0.001	1-2 1-3
	2- Gelişmek	153	3.33	1.04			
	3- Eğlenmek-Zevk Almak	72	3.20	1.00			

Sporcuların sporda en çok önem verdikleri özelliğe göre yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre performans iklimi puanında anlamlı bir fark vardır $F(2, 332) = 3,932, p < .05$. Bu fark 2 ve 3 olarak numaralandırılan gruplar arasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca üç grup arasında ahlaktan uzaklaşma puanlarında fark olup olmadığı incelendiğinde, anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(2,332) = 6.782, p < .05$. Tukey Post-hoc analizlerine göre anlamlı fark, en önemli özelliği “kazanmak” olarak belirten grubun ahlaktan uzaklaşma puanının diğer iki gruptan yüksek olması nedeniyle kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. GÜDÜSEL İKLİM VE AHLAKTAN UZAKLAŞMA ARASINDAKİ KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI

	Uсталık İklimi	Performans İklimi
Ahlaktan Uzaklaşma	r	-.100
	p	.068

Pearson korelasyon analizi sonucuna göre ahlaktan uzaklaşma ile performans iklimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.223$, $p<.000$). Ahlaktan uzaklaşma ile performans iklimi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.068$, $p>.05$).

Tablo 4. Güdusel iklimin ahlaktan uzaklaşmayı açıklamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

	B	SH	Beta	t	p	Tolerans	VIF
Uсталık İklimi	-.110	.090	-.066	-1.225	.222	.975	1.026
Performans İklimi	.331	.084	.212	3.925	.000	.975	1.026

Bağımlı değişken: Ahlaktan uzaklaşma

Yapılan regresyon analizine göre güdusel iklim ahlaktan uzaklaşmayı anlamlı olarak açıklamaktadır $F(2,332) = 9.452$, $p>.05$. Değerler incelendiğinde performans ikliminin ($\beta=.212$) ahlaktan uzaklaşmanın varyansının %5'ini açıkladığı belirlenmiştir (Düzeltilmiş $R^2=.054$).

TARTIŞMA

Bu araştırmanın birinci hipotezi, sporcuların ahlaktan uzaklaşmalarının sporcuların en çok önem verdikleri özelliklere göre (kazanma, kişisel gelişim ve eğlence) farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesiydi. Yapılan analizlere göre, sporcuların en çok önem verdiği özellikler dikkate alındığında ahlaktan uzaklaşma puanları anlamlı olarak farklılık göstermiştir. En çok önem verdikleri özellik olarak kazanmayı belirten sporcuların ahlaktan uzaklaşma puanı ile en çok önem verdikleri özelliği gelişmek ve eğlenmek olarak belirten sporcuların ahlaktan uzaklaşma puanları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, en çok kazanmaya önem veren sporcuların ahlaktan uzaklaşma puanının diğer sporculara göre (en çok kişisel gelişime veya eğlenmeye önem veren sporcular) anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulguyu destekler nitelikte Turksoy-Işım ve ark., (2019) çeşitli nedenlerle sporcularda yaratılan ya da sporcunun kişiliğinde var olan aşırı kazanma isteği ya da kazanma hırslarının sporcunun sportif ahlaktan uzaklaşmasına etki edebileceğini belirtmektedir. Araştırmacılar ayrıca, sporcuların antrenörleri tarafından kazanmaya şartlandığında, sporcularda sportif erdem ve ahlaki davranışların görülme olasılığının azaldığını vurgulamaktadırlar (Turksoy-Işım, ve ark., 2019). Bu nedenle, sporcuların ahlaktan uzaklaşma puanlarının daha düşük olması için kazanmaya vurgu yapılması yerine, yaptıkları spordaki deneyimlerinden daha çok keyif almaları ve kişisel gelişim sağlamaları önemsenmelidir.

Yukarıdaki bulguya benzer şekilde, yapılan bu çalışmada performans iklimi ve ahlaktan uzaklaşma arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ahlaktan uzaklaşmanın ustalık iklimi ile ilişkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Performans iklimi ve ahlaktan uzaklaşma ilişkisine yönelik olan ikinci hipotez kabul edilirken, ahlaktan uzaklaşma ve ustalık iklimi ilişkisi ile ilgili olan üçüncü hipotez reddedilmiştir. Regresyon analizi sonuçları da korelasyon analizi sonuçları ile aynı yöndedir. Yapılan regresyon analizinin sonucuna göre, performans ikliminin negatif olarak anlamlı şekilde ahlaktan uzaklaşmayı yordadığı belirlenirken ustalık ikliminin regresyon modeline katkısının anlamsız olduğu görülmektedir. Yani dördüncü hipotez doğrulanmış beşinci hipotez ise doğrulanmamıştır. Korelasyon ve regresyon sonuçları birlikte değerlendirildiğinde antrenör

kaynaklı performans ikliminin sporcuların ahlaktan uzaklaşmasını anlamlı olarak artırabileceği ifade edilebilir. Yani antrenörün başında bulunduğu sporcuların beceri gelişimi ve kendi kişisel gelişimlerini sağlaması ve sporcuları bu yönde teşvik etmesi yerine birinci olmayı, kazanmayı ve yıldız oyuncu olmayı vurgulaması; sosyal karşılaştırma, rekabet ortamını ön plana çıkarma ve diğerlerinden üstün olmayı teşvik etme ile karakterize olan performans iklimini benimsemesi sporcuların ahlaktan uzaklaşmasıyla sonuçlanabilir. Bu bulguya benzer şekilde Stanger, Backhouse, Jennings ve McKenna (2018) antrenörlerin performans iklimi sergilemesinin sporcuların ahlaktan uzaklaşmalarını artırdığını, ustalık ikliminin ise sporcuların ahlaktan uzaklaşmasını azalttığını ifade etmiştir. Benzer şekilde sporcuların algıladıkları performans ikliminin sporcuların ahlaki ve sportmen davranışlarını azalttığı (Gutierrez ve Ruiz 2009; Miller, Roberts ve Ommundsen, 2005), anti-sosyal davranışlarını ise arttırdığına yönelik araştırmalar (Boardley ve Kavussanu, 2009) bulunmaktadır.

Bilim, teknoloji ve iletişimde yaşanan gelişmeler ve fiziksel aktivitenin faydasının çok yönlü olarak ortaya koyulması ile birlikte spor çok büyük bir endüstri haline gelmiştir (Akkaya ve Zerenler, 2017). Bu açıklama doğrultusunda birçok insanın sportif faaliyetlere katıldığı söylenebilir. Bu nedenle, spor alanındaki bireylerin davranışlarını olumlu olarak etkileyebilecek sosyal bir çevre oluşturmanın önemli bir konu olduğu sonucuna varılabilir. Özellikle spora katılan bireylerin ahlaki açıdan doğru davranışlar sergilemesi spordaki fair-play ruhu açısından önemlidir. Ahlak, insan karakterinin bir göstergesi ve kişiliğinin ayrılmaz bir parçasıdır (Aydın, 2011; Calmeiro, Stoll ve Davis, 2015). Spor, yenme ve yenilmenin olduğu, mücadele gerektiren faaliyetleri içermektedir. Bu nedenle, spor ortamı ahlaki ikilemleri içinde barındırır. Sporcuların sportif deneyimleri sürecinde karşılaştığı bu ahlaki ikilemler rakibini korumak ya da zarar vermek, adalet ya da hile, sadakat ya da ihanet seçenekleri arasında kaldıkları durumları ifade etmektedir (Kavussanu ve Ring, 2016). Spordaki kazanma duygusunun baskısı ile sporun özünde aslında var olan adalet, dürüstlük, sorumluluk ve yarar gibi ahlaki prensipler, kazanma arzusu ile çelişki içinde kalabilmektedir (Lumpkin, Stoll ve Beller, 2003). Sporcuların tutumlarının ahlaki değerler ile örtüşmeyecek şekilde olması, sporcuların spordaki kazanma ve hırs yönelimli olmaları genellikle sporcu çevreleyen aile, akran ve antrenör gibi psiko-sosyal unsurlardan kaynaklanmaktadır (Lee, Whitehead ve Ntoumanis, 2007).

Sporcuları en çok etkileyebilecek çevresel unsurların başında antrenörler gelmektedir (Horn, 2008; Özyıldırım ve Sarı, 2018). İlgili alan yazın incelendiğinde antrenörlerin çeşitli davranışlarının sporcuların ahlaki davranışlarını etkileyebilecek önemli bir etken olduğu ifade edilmektedir. Örneğin, antrenörün kontrol edici davranışının sporcuların ahlaktan uzaklaşmalarını sağladığı belirtilirken (Hodge ve Gucciardi, 2015), antrenörün ustalık iklimi sağlamasının sporcunun doping kullanımını (Allen ve ark., 2015) ve hile yapmasını (Palou, Ponseti, Cruz, Vidal, Cantalops, Borràs ve Garcia-Mas, 2013) azaltabileceği ifade edilmektedir. Bu alandaki güncel araştırmalar, sporda etik ve ahlaki bir ortam oluşturulmasında ve bu ortamın sürdürülmesinde lider pozisyonundaki insanların önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (Burton, Welty Peachey ve Wells, 2017, Chen, Wang, Wang, Ronkainen ve Huangve, 2016; Thompson ve Dieffenbach, 2016, Chow, Murray ve Feltz, 2009). Sporcunun etkileşim içinde olduğu sosyal çevreden gelen beklentiler, sporcunun üstlendiği sorumluluk, psikolojik durumu, karakteristik özellikleri, sosyal ve fiziksel çevresi ile ilgili diğer özellikler gibi birçok unsur sporcunun performansına etki edebilir. Bu etkenlerin hepsi dolaylı da olsa sporcunun ahlaki değerlerinin şekillenmesini sağlayarak ahlaktan uzaklaşmasına neden olabilir (Shields ve ark., 2015). Örnek olarak vermek gerekirse, Constandt (2018) yapmış olduğu araştırmada antrenörün olumlu ve olumsuz davranışları ile

sporcuların davranışları arasında güçlü bir bağlantı olduğunu belirtmiştir. Sporcular tarafından rol model alınan antrenörün sporcuların ahlaki boyutlarında önemli bir etkisi bulunmaktadır (Trevino, Hartman ve Brown, 2000).

Woods'a (2011) göre spora ve fiziksel aktiviteye katılım; insanlara gerçek, dürüstlük, sorumluluk ve alçakgönüllülük gibi konularda kendilerini geliştirme şansı verir. Spor ayrıca, bireylere seçim yapmaları gereken ahlaki bazı tercihler sunar. Bu araştırmanın bulguları, sportif ortamda performans ikliminin baskın olmasının, sporcuların ortaya çıkan ahlaki ikilemleri çözememesine neden olarak onları ahlaktan uzaklaştırabildiğini göstermektedir. Ahlaki uzaklaşma, bireyin kabul edilemeyen davranışının ortaya çıkarabileceği, psikolojik olarak rahatsız edici duygulardan ve düşüncelerden kurtulmasını sağlayan bir takım düzenleme sürecini ifade etmektedir (Bandura, 2002). İlgili araştırmalar incelendiğinde güdüsel iklime ek olarak bireylerin sporculuk düzeyinin de ahlaktan uzaklaşmalarına etki edebilecek bir unsur olduğu ifade edilmektedir. Örneğin, Visek ve Watson (2005)'a göre spora katılım düzeyi arttıkça ahlaki olmayan davranışlar meşrulaştırılabilmektedir. Genç sporcular ile kolej sporcuları genelde oyun ve kişisel gelişim odaklı spor yapmaktayken, daha profesyonel olan üst düzey sporcular daha çok kazanma odaklıdır. Genç ve spor ortamında daha yeni olan sporcular daha çok eğlence ve dürüstlüğe önem verirken, üst seviyelerdeki profesyonel sporcular kazanma ve kaybetme durumlarına bağlı olan finansal etkenleri göz önünde bulundurmaktadır. Spordaki artan deneyimle birlikte sporcular fair-playin kazanmak ve bir üst tura geçmek kadar önemli bir unsur olmadığını düşünmektedirler (Visek ve Watson, 2005).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, sporcuların kazanmayı çok önemsemesinin ve antrenör tarafından performans iklimi oluşturulmasının sporcularda ahlaktan uzaklaşmaya neden olabileceği sonucuna varılabilir. Antrenörler, spor psikologları ve spor yöneticileri sporun kazanmayı ve kaybetmeyi birlikte içinde barındırdığı gerçeğini unutmamalı ve spordaki ahlaki değerlerin korunması gerektiğini göz ardı etmemelidirler. Sporcuların ahlaki gelişiminin sadece kendi kişilik özelliklerinden değil birçok farklı sosyal faktörden etkileneceği göz önünde bulundurulmalıdır. Sporcuların psiko-sosyal gelişiminde önemli bir rolü olan antrenörlerin sporcuların ahlaktan uzaklaşmasını engellemeye yönelik çalışmalar yapması ve sporculara bu yönde deneyimler sunması gerekmektedir.

Bu araştırmanın sadece takım sporcuları ile yapılmış olması bir sınırlılık olarak belirtilebilir. Ayrıca güdüsel iklim değişkeni sporcuların algılarına göre belirlenmiştir. Güdüsel iklim antrenör tarafından ölçülmemiş ya da deneysel bir güdüsel iklim ortamı oluşturulmamıştır. Bu da diğer bir sınırlılık olarak belirtilebilir. İleride yapılacak araştırmalarda farklı örneklem grupları ile güdüsel iklim, sporcuların spora katılım amaçları ve sporcuların ahlaktan uzaklaşma seviyelerine yönelik araştırmalar yapılabilir. Ayrıca, antrenör kaynaklı güdüsel iklime ek olarak, sporcularda aile ve akran güdüsel iklimi de değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

Akkaya, Ö., Zerenler, M. (2017). Sosyal medya ve spor pazarlaması ilişkisi taraftar tutumlarını belirlemeye yönelik bir araştırma: Beşiktaş spor kulübü örneği. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 22(4), 945-963.

- Albouza, Y., D'Arripe-Longueville, F., Corrion, K. (2017). Role of resistive self-regulatory efficacy and moral disengagement in the relationship between values and aggressiveness in athletes. *International Journal of Behavioral Research and Psychology*, 5, 209-217.
- Allen, J., Taylor, J., Dimeo, P., Dixon, S., Robinson, L. (2015). Predicting elite Scottish athletes' attitudes towards doping: examining the contribution of achievement goals and motivational climate. *Journal of Sports Sciences*, 33(9), 899-906.
- Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 261.
- Appleton, P.R., Duda, J.L. (2016). Examining the interactive effects of coach-created empowering and disempowering climate dimensions on athletes' health and functioning. *Psychology of Sport and Exercise*, 26, 61-70.
- Aydın, M.Z. (2011). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewd Cliffs, NJ: Rentice-Hall.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of moral thought and action. In W.M. Kurtines J.L. Gewirtz (Eds.), *Handbook of moral behavior and development: Theory, research, and applications* (pp. 71-129). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2), 101-119.
- Bartholomew, K., Ntoumanis, N., and Thøgersen-Ntoumani, C. (2009). A review of controlling motivational strategies from a Self-Determination Theory perspective: implications for sports coaches. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2, 215–233.
- Bekiari, A., Sympas, I. (2015). Coaches' Verbal Aggressiveness and Motivational Climate as Predictors of Athletes' Satisfaction. *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 9, 318-329.
- Boardley, I.D., Kavussanu, M. (2007). Development and validation of the moral disengagement in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(5), 608-628.
- Boardley, I.D., Kavussanu, M. (2009). The influence of social variables and moral disengagement on prosocial and antisocial behaviours in field hockey and netball. *Journal of Sports Sciences*, 27(8), 843-854.
- Boardley, I.D., Kavussanu, M. (2010). Effects of goal orientation and perceived value of toughness on antisocial behavior in soccer: The mediating role of moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 32(2), 176-192.
- Boardley, I.D., Kavussanu, M. (2008). The Moral Disengagement in Sport Scale – Short. *Journal of Sports Sciences*, 26, 1507–1517.
- Boixados, M., Cruz, J., Torregrosa, M., Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(4), 301-317.
- Boyd, M., Kim, M. S., Ensari, N., Yin, Z. (2014). Perceived motivational team climate in relation to task and social cohesion among male college athletes. *Journal of Applied Social Psychology*, 44(2), 115-123.
- Burton, L.J., Welty Peachey, J., Wells, J.E. (2017). The role of servant leadership in developing an ethical climate in sport organizations. *Journal of Sport Management*, 31(3), 229–240. doi:10.1123/jsm.2016-0047

- Calmeiro, L., Stoll, S.K., Davis, P. (2015). Moral Reasoning in Sport: Validation of the Portuguese Version of the RSBH Value-Judgement Inventory in Adolescents, *Sport Science Review*, 24(5-6), 285-304. doi: <https://doi.org/10.1515/ssr-2015-0020>.
- Chen, Z., Wang, D., Wang, K., Ronkainen, N.J., Huang, T. (2016). Effects of coaching style on prosocial and antisocial behavior among Chinese athletes. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 44(11), 1889-1900.
- Chow, G.M., Murray, K.E., Feltz, D. (2009). Individual, team, and coach predictors of players' likelihood to aggress in youth soccer. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31(4), 425-443. PubMed doi:10.1123/jsep.31.4.425
- Constandt, B., De Waegeneer, E., Willem, A. (2018). Coach Ethical Leadership in Soccer Clubs: An Analysis of Its Influence on Ethical Behavior. *Journal of Sport Management*, 32(3), 185-198.
- Corrion, K., Long, T., Smith, A. L., d'Arripe-Longueville, F. (2009). "It's not my fault; it's not serious": Athlete accounts of moral disengagement in competitive sport. *The Sport Psychologist*, 23(3), 388-404.
- Curran, T., Hill, A. P., Hall, H. K., Jowett, G. E. (2015). Relationships between the coach-created motivational climate and athlete engagement in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(2), 193-198.
- Çağlar, E., Aşçı, F. H., Uygurtaş, M. (2017). Roles of perceived motivational climates created by coach, peer, and parent on dispositional flow in young athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 124(2), 462-476.
- Çalışkan, G. (2013a). Reliability And Validity Adapted Turkish Version Of Moral Disengagement in Sports Scale. *International Journal of Academic Research*, 5(2), 235-239.
- Çalışkan, G. (2013b). The moral disengagement in sports: The role of gender, sport type and moral development stage. *Life Science Journal*, 10(7s), 721-726.
- Gano-Overway, L.A., Guivernau, M., Magyar, T.M., Waldron, J.J., Ewing, M. E. (2005). Achievement goal perspectives, perceptions of the motivational climate, and sportpersonship: Individual and team effects. *Psychology of Sport And Exercise*, 6(2), 215-232.
- Gutierrez, M., Ruiz, L.M. (2009). Perceived motivational climate, sportsmanship, and students' attitudes toward physical education classes and teachers. *Perceptual and Motor Skills*, 108(1), 308-326.
- Gürpınar, B. (2014). Adaptation of the attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire into turkish culture: a validity and reliability study. *Education & Science*, 39 (176), 405-412.
- Gürpınar, B. (2015). Adaptation of the moral disengagement in sport scale-short into Turkish culture: A validity and reliability study in a Turkish sample. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (1), 57-64.
- Gürpınar B. Kurşun S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities* 3(1), 171-176.
- Güvendi, B., Türksoy Işım, A. (2019). Moral Disengagement Level of Team Athletes Depending on Unethical Behaviors They Perceived from Their Coaches. *Journal of Education and Learning*, 8(4), 83-92.
- Hodge, K., Gucciardi, D.F. (2015). Antisocial and prosocial behavior in sport: The role of motivational climate, basic psychological needs, and moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(3), 257-273.
- Hodge, K., Hargreaves, E.A., Gerrard, D., Lonsdale, C. (2013). Psychological mechanisms underlying doping attitudes in sport: Motivation and moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 35(4), 419-432.
- Horn, T.S., (2008). Coaching Effectiveness in the Sport Domain. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in Sport Psychology* (pp. 239-267).ampaign, IL: Human Kinetics.
- Huck, S.W. (2012). *Reading statistics and research* (6th ed). Boston: Pearson.

- Işım, A.T., Güvendi, B., Toros, T. (2015). Amatör lig futbolcularında sporda ahlaktan uzaklaşma, güdüsel iklim ve karar verme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 54-62.
- İlhan, L. (2009). Voleybolda Servis Becerisi Öğretimine Motivasyonel Bir Yaklaşım. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-203.
- Jaakkola, T., Wang, C.J., Soini, M., Liukkonen, J. (2015). Students' perceptions of motivational climate and enjoyment in Finnish physical education: A latent profile analysis. *Journal of Sports Science & Medicine*, 14(3), 477-483.
- Jones, B. D., Woodman, T., Barlow, M., Roberts, R. (2017). The darker side of personality: Narcissism predicts moral disengagement and antisocial behavior in sport. *The Sport Psychologist*, 31(2), 109-116.
- Kavussanu, M. (2016). Moral disengagement and doping. In V. Barkoukis, L. Lazuras, & H. Tsorbatzoudis (Eds), *The psychology of doping in sport* (pp. 151-164). New York: Routledge.
- Kavussanu, M., Ring, C. (2016). Moral thought and action in sport and student life: A study of bracketed morality. *Ethics & Behavior*, 26(4), 267-276.
- Kelecek, S., Aşçı, F.H., Altıntaş, A. (2010). Elit erkek ve kadın voleybolcuların algıladıkları güdüsel iklimin, güdüsel yönelimlerini ve optimal performans duyu durumlarını belirlemedeki rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 35-47.
- Lee, M., Whitehead, J. Ntoumanis, N. (2007) Development of the Attitudes to Moral Decision-making in Youth Sport Questionnaire (AMDYSQ-1) . *Psychology of Sport and Exercise* , 8 , 369 - 392 .
- Lucidi, F., Grano, C., Leone, L., Lombardo, C., Pesce, C. (2004). Determinants of the intention to use do in substances: An empirical contribution in a sample Italian adolescents. *International Journal of Sport Psychology*, 35(2), 133-148.
- Lumpkin, A., Stoll, K.S., Beller, M.J. (2003) *Sport Ethics: Application for Fair Play*. (3rd ed). USA: McGrawHill.
- McLaren, C.D., Newland, A., Eys, M., Newton, M. (2017). Peer-initiated motivational climate and group cohesion in youth sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 29(1), 88-100.
- Miller, B.W., Roberts, G.C., Ommundsen, Y. (2005). Effect of perceived motivational climate on moral functioning, team moral atmosphere perceptions, and the legitimacy of intentionally injurious acts among competitive youth football players. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(4), 461-477.
- Newton, M., Duda, J.L. (1999). The interaction of motivational climate, dispositional goal orientations, and perceived ability in predicting indices of motivation. *International Journal of Sport Psychology*, 30(1), 63-82.
- Nicholls, A.R., Morley, D., Perry, J.L. (2016). Mentally tough athletes are more aware of unsupportive coaching behaviours: Perceptions of coach behaviour, motivational climate, and mental toughness in sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 11(2), 172-181.
- Nicholls, J.G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task 23 choice, and performance. *Psychological Review*, 91, 328-346.
- Ntoumanis, N., Biddle, S.J. (1999). A review of motivational climate in physical activity. *Journal of Sports Sciences*, 17(8), 643-665.
- Ntoumanis, N., Gucciardi, D.F., Backhouse, S.H., Barkoukis, V., Quested, E., Patterson, L., ... Kaffe, S. (2018). An intervention to optimize Coach Motivational Climates and Reduce Athlete Willingness to Dope (CoachMADE): protocol for a cross-cultural cluster randomized control trial. *Frontiers in Psychology*, 8, 2301.

O’rourke, D.J., Smith, R.E., Smoll, F.L., Cumming, S.P. (2014). Relations of parent-and coach-initiated motivational climates to young athletes’ self-esteem, performance anxiety, and autonomous motivation: who is more influential?. *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(4), 395-408.

Örün, Ö., Orhan, D., Dönmez, P., Kurt, A.A. (2015). Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Profilleri ve Teknoloji Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1): 65-76.

Özyıldırım, M., Sarı, İ. (2018). Antrenörlerin spor psikolojisi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 29, 177-194.

Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual: A step-by-step guide to data analysis using SPSS version 15* (3 ed.). Maidenhead: Open University Press.

Palou, P., Ponseti, F.J., Cruz, J., Vidal, J., Cantalops, J., Borràs, P.A., Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gamesmanship and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and Motor Skills*, 117(1), 290-303.

Passini, S. (2012). The delinquency–drug relationship: The influence of social reputation and moral disengagement. *Addictive Behaviors*, 37(4), 577-579.

Ruiz, M.C., Haapanen, S., Tolvanen, A., Robazza, C., Duda, J.L. (2017). Predicting athletes’ functional and dysfunctional emotions: The role of the motivational climate and motivation regulations. *Journal of Sports Sciences*, 35(16), 1598-1606.

Savaş, İ., Can, İ. (2011). Euro-Dolar Paritesi ve Reel Döviz Kuru’nun İMKB 100 Endeksi’ne Etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1): 323-339.

Sezen-Balçıklı, G., Yıldırım, İ. (2018). Elit salon hokeyi oyuncularında empatik beceri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 1-8.

Shields, D.L., Funk, C.D., Bredemeier, B.L. (2015). Predictors of moral disengagement in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(6), 646-658.

Simon, R.L. (2000). Internalism and internal values in sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 27, 1-16.

Smith, A., Stewart, B., Oliver-Bennetts, S., McDonald, S., Ingerson, L., Anderson, A., ve ark. (2010). Contextual influences and athlete attitudes to drugs in sport. *Sport Management Review*, 13, 181–197.

Stanger, N., Backhouse, S. H., Jennings, A., & McKenna, J. (2018). Linking motivational climate with moral behavior in youth sport: The role of social support, perspective taking, and moral disengagement. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 7(4), 392.

Stornes, T., Ommundsen, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportpersonship: a study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 48(2), 205-221.

Šukys, S., Jansonienė, A.J. (2012). Relationship between athletes’ values and moral disengagement in sport, and differences across gender, level and years of involvement. *Education, Physical Training, Sport*, 84(1), 55-61.

Tabachnick B.G., Fidell, L.S. (2007): *Using Multivariate Statistics* (5th edition). Boston: Pearson Education.

Thompson, M., Dieffenbach, K. (2016). Measuring professional ethics in coaching: Development of the PISC-Q. *Ethics & Behavior*, 26(6), 507–523. doi:10.1080/10508422.2015.1060578

Toros, T. (2001). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel iklim ve hedeflerin özgünlük güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Trevino, L.K., Hartman, L.P., Brown, M. (2000). Moral ~ person and moral manager: How executives develop a reputation for ethical leadership. *California Management Review*, 42(4), 128–142. doi:10.2307/41166057.

Tsai, J.J., Wang, C.H., Lo, H.J. (2014). Locus of control, moral disengagement in sport, and rule transgression of athletes. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 42(1), 59-68.

Türksoy Işım, A., Güvendi, B., Toros, T. (2019). Amatör lig futbolcularında sporda ahlaktan uzaklaşma, güdüsel iklim ve karar verme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 54-62.

Vissek, A., Watson, J. (2005). Ice hockey players' legitimacy of aggression and professionalization of attitudes. *The Sport Psychologist*, 19, 178-192.

Vitali, F., Bortoli, L., Bertinato, L., Robazza, C., Schena, F. (2015). Motivational climate, resilience, and burnout in youth sport. *Sport Sciences for Health*, 11(1), 103-108.

Walling, M.D., Duda, J.L., Chi, L. (1993). The perceived motivational climate in sport questionnaire: Construct and predictive validity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15, 172-172.

Woods, R. (2015). *Social issues in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.

Xiang, P., Cunningham, G. (2005). Achievement goals, perceived motivational climate, and their relations to students' satisfaction with physical activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76, 96.